

ΔΕΗση ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΤΡΟΪΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ (Σεπτέμβριος 2010)

Συγγραφέας: ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΠΛΗΘΑΡΑΣ

Δεν θα σχολιάσω το γεγονός πως το περιβόητο μνημόνιο «επικαιροποιείται» πριν καν στεγνώσει το μελάνι από την υπογραφή του αρχικού κειμένου. Αυτό θα πρέπει να προβληματίσει ιδιαίτερα το σύνολο του πολιτικού φάσματος της χώρας. Θα σταθώ και θα σχολιάσω, όμως, τη νέα απαίτηση της τρόικα (όπως περιλαμβάνεται στην «επικαιροποίηση») για απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και πιο συγκεκριμένα για το άνοιγμα προς τρίτους της παραγωγής ηλεκτρισμού από λιγνίτη. Και θα ξεκινήσω κάνοντας μια αναδρομή στο παρελθόν.

Για όσους δεν γνωρίζουν, το θέμα της πρόσβασης ιδιωτών στον λιγνίτη και της κατάργησης του μονοπωλίου της ΔΕΗ έχει ιστορία χρόνων. Στις 5 Μαρτίου 2008 η Επιτροπή Ανταγωνισμού της ΕΕ εξέδωσε απόφαση (IP/08/386) με την οποία εγκαλούσε την Ελληνική κυβέρνηση για παραβίαση των άρθρων 82 και 86 της συνθήκης ΕΚ περί ανταγωνισμού και καλούσε τη χώρα να προτείνει και να υιοθετήσει διορθωτικά μέτρα ώστε να εξασφαλίσει στους ανταγωνιστές της ΔΕΗ επαρκή πρόσβαση στην εκμετάλλευση του λιγνίτη. Η Επιτροπή ανέφερε χαρακτηριστικά πως «θα πρέπει ενδεχομένως να δοθεί στους ανταγωνιστές της ΔΕΗ πρόσβαση στο 40% τουλάχιστον των εκμεταλλεύσιμων κοιτασμάτων λιγνίτη προκειμένου να εξασφαλιστούν ίσοι όροι ανταγωνισμού στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας».

Η Ελλάδα άργησε να απαντήσει στις αιτιάσεις της Επιτροπής. Όταν, όμως, απάντησε το έκανε με τον χειρότερο τρόπο. Ίσως γιατί η τότε πολιτική ηγεσία δεν πίστευε πως ο λιγνίτης είναι ένα παρωχημένο, ακριβό και ρυπογόνο καύσιμο που επί της ουσίας περιορίζει την αναπτυξιακή προοπτική της χώρας και την μετάβασή της σε μια νέα δικαιότερη και ανταγωνιστικότερη «καθαρή» οικονομία.

Στις 6 Αυγούστου 2009, λοιπόν, η Επιτροπή Ανταγωνισμού της ΕΕ εκδίδει νέα ανακοίνωση (IP/09/1226) με την οποία αποδέχεται τα μέτρα που προτείνει η ελληνική πλευρά. Επί λέξει αναφέρει πως «η Ελλάδα πρότεινε μια σειρά μέτρων τα οποία

προτίθεται να θεσπίσει προκειμένου να διασφαλισθεί η πρόσβαση σε λιγνίτη και στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας με καύσιμο τον λιγνίτη. Η Ελλάδα προτείνει την παραχώρηση δικαιωμάτων για την εκμετάλλευση των λιγνιτικών κοιτασμάτων της Δράμας, της Ελασσόνας, της Βεύης και της Βεγόρας, μέσω δημόσιου διαγωνισμού, σε άλλες οντότητες πλην της ΔΕΗ. Η Ελλάδα έχει επίσης συμφωνήσει να εξασφαλίσει ότι οι επιχειρήσεις που θα αναδειχθούν νικήτριες στους διαγωνισμούς αυτούς δεν θα πωλούν στη ΔΕΗ τον λιγνίτη τον οποίον θα εξορύσσουν από τα συγκεκριμένα κοιτάσματα. Βάσει των προτάσεων της Ελλάδας, οι ανταγωνιστές της ΔΕΗ θα διαθέτουν δυνητικά πρόσβαση στο 40% περίπου του συνόλου των εκμεταλλεύσιμων ελληνικών κοιτασμάτων λιγνίτη».

Στην ίδια ανακοίνωση της 6ης Αυγούστου η Επιτροπή ζητούσε επιτάχυνση των διαδικασιών, σημειώνοντας πως «οι διαγωνισμοί για την εκμετάλλευση των λιγνιτωρυχείων της Δράμας, της Ελασσόνας και της Βεγόρας πρέπει οπωσδήποτε να προκηρυχθούν το αργότερο εντός έξι μηνών από την κοινοποίηση της απόφασης, επιπλέον δε τα δικαιώματα παραχώρησης πρέπει πράγματι να χορηγηθούν στους επιτυγχόντες υποψηφίους το αργότερο εντός 12 μηνών από την απόφαση.

Με άλλα λόγια, η τότε κυβέρνηση είχε αυτοβούλως προτείνει την δημοπράτηση νέων λιγνιτικών πεδίων σε Δράμα, Ελασσόνα, Βεύη και Βεγόρα έτσι ώστε οι ανταγωνιστές της ΔΕΗ να αποκτήσουν πρόσβαση στο περιπόθητο 40% των κοιτασμάτων. Αυτά ως μικρή σύνοψη για το παρελθόν των προσπαθειών «πρόσβασης των ανταγωνιστών της ΔΕΗ στα αποθέματα λιγνίτη».

Ο καιρός πέρασε χωρίς άλλες ενέργειες με εξαίρεση την δημοπράτηση του ορυχείου της Βεύης, πράγμα που δημιούργησε εφησυχασμό για την μη-εκμετάλλευση των εναπομεινάντων λιγνιτικών πεδίων. Κάτι τέτοιο φάνταζε λογικό όχι μόνο για περιβαλλοντικούς ή κοινωνικούς λόγους, αλλά καθαρά με τεχνικοοικονομικούς όρους. Για παράδειγμα, το ΥΠΕΚΑ δημοσίευσε πίνακα τον Ιούνιο του 2010 στα πλαίσια της εκπόνησης του εθνικού σχεδίου για τις ΑΠΕ έως το 2020, που φαίνεται πως το κόστος επένδυσης σε λιγνιτικές μονάδες είναι πολύ πιο ακριβό σε σχέση με μονάδες φυσικού αερίου, υδροηλεκτρικά και ανεμογεννήτριες, ακόμα και αν γίνει χρήση του σημερινού επαχθούς καθεστώτος σύμφωνα με το οποίο ο λιγνίτης παραχωρείται δωρεάν στις εταιρίες εκμετάλλευσης του. Επιπλέον, λαμβάνοντας υπόψη πως είναι εξαιρετικά δύσκολο αν όχι απίθανο να εφαρμοστούν τεχνικές δέσμευσης και αποθήκευσης του

διοξειδίου του άνθρακα που εκλύεται από τις λιγνιτικές μονάδες, προκύπτει πως οποιαδήποτε νέα μονάδα λιγνίτη θα επιφέρει μεγάλο κόστος στην εθνική οικονομία λόγω αγοράς δικαιωμάτων εκπομπών στο λεγόμενο “χρηματιστήριο ρύπων” και είναι πιθανό να οδηγήσει σε αναποτελεσματική μείωση των εκπομπών και ως εκ τούτου σε αθέτηση των όποιων δεσμεύσεων της χώρας ιδίως από το 2020 και έπειτα.

Εξάλλου οι λιγνιτικές και γενικά οι ανθρακικές μονάδες στην Ευρώπη δεν αντιμετωπίζονται πλέον ως μάνα εξ ουρανού, αλλά αντιθέτως δεκάδες αιτήσεις έχουν μπλοκαριστεί είτε λόγω αντιδράσεων των τοπικών κοινωνιών, είτε λόγω του αυξημένου κόστους (βλ. για παράδειγμα πρόσφατες ανακοινώσεις του ενεργειακού κολοσσού RWE στην Γερμανία).

Ενώ λοιπόν οι συνθήκες στην Ελλάδα και την Ευρώπη φαντάζουν θετικές για την σταδιακή απόσυρση του λιγνίτη και του λιθάνθρακα, έρχεται μια «επικαιροποιημένη» απαίτηση της τρόικα «για άνοιγμα προς τρίτους της παραγωγής ηλεκτρισμού από λιγνίτη» που απειλεί να εκτρέψει την ενεργειακή πορεία της χώρας, να αυτοκαταργήσει τις δεσμεύσεις της κυβέρνησης για «πράσινη ανάπτυξη» και να παγιώσει το ενεργειακό τοπίο της χώρας για πολλά χρόνια.

Έχουν ακουστεί διάφορα σενάρια για το δια ταύτα του ανοίγματος της λιγνιτικής παραγωγής σε ιδιώτες ηλεκτροπαραγωγούς. Ένα από αυτά κάνει λόγο για πλειστηριασμό του 40% των υφιστάμενων λιγνιτικών μονάδων της ΔΕΗ. Είμαι όμως απόλυτα πεπεισμένος πως η συγκεκριμένη νύξη γίνεται καθαρά και μόνο για επικοινωνιακούς λόγους, με στόχο την πρόκληση των μέγιστων αρνητικών εντυπώσεων έτσι ώστε στη συνέχεια να αντιμετωπιστεί ευμενέστερα οποιαδήποτε άλλη λύση. Ποιος λογικός επενδυτής θα αγόραζε το 40% παλαιών, χαμηλής απόδοσης και εξαιρετικά ρυπογόνων μονάδων; Ποιος επενδυτής θα αγόραζε σήμερα μονάδες, οι περισσότερες εκ των οποίων θα πρέπει να κλείσουν έως το 2020 λόγω των περιορισμών που επιβάλλει η νέα Οδηγία της ΕΕ για τις Βιομηχανικές Εκπομπές; Εκτός αυτών, οι δυσκολίες στον ιδιοκτησιακό διαχωρισμό των μονάδων κάνει απαγορευτική οποιαδήποτε σκέψη για “σπάσιμο” και πώληση των μονάδων.

Ποια είναι τα άλλα σενάρια που βρίσκονται ακόμα στο τραπέζι για το θέμα του λιγνίτη, λαμβάνοντας υπόψη το κόστος αυτού αλλά και τα σχέδια της ΕΕ για το γνωστό «20-20-20»; Κατά τη γνώμη μου οι «λύσεις» που προωθούνται σήμερα

αφορούν τη δημοπράτηση των υπόλοιπων λιγνιτικών πεδίων σε ιδιώτες ή/και την απαγόρευση δημιουργίας νέων λιγνιτικών μονάδων από τη ΔΕΗ και την κατοχύρωση κατασκευής και λειτουργίας 2-3 νέων λιγνιτικών μονάδων αποκλειστικά σε ιδιώτες ηλεκτροπαραγωγούς. Οποιαδήποτε από τις λύσεις είναι καταστροφική για το περιβάλλον, την κοινωνία και την οικονομία της χώρας, είμαι όμως απόλυτα πεπεισμένος πως οι ενεργοί πολίτες ανά την Ελλάδα έχουν τη δύναμη να ανατρέψουν τον επιχειρούμενο σχεδιασμό και να κάνουν σαφές προς όλους πως το μέλλον της χώρας δεν κρύβεται στον λιγνίτη.

Ειδικά μάλιστα στο ζήτημα της δημοπράτησης των λιγνιτικών πεδίων, ας έχουν υπόψη τους οι λαμβάνοντες τις αποφάσεις πως λογαριάζουν πραγματικά χωρίς τον ξενοδόχο και δη τις τοπικές κοινωνίες, που στην συντριπτική πλειονότητά τους (ιδίως σε Δράμα-Λάρισα) έχουν ταχθεί κατά της εκμετάλλευσης των εκεί κοιτασμάτων.

Σύμφωνα με τον Όμηρο, ο τρωικός πόλεμος έγινε για τα μάτια της ωραίας Ελένης. Επειδή ο άσχημος και ρυπογόνος λιγνίτης δεν μοιάζει καθόλου στην ωραία Ελένη, πιστεύω πως μπορεί και πρέπει να αποφευχθεί ένας νέος τρωικός πόλεμος για την ενέργεια. Ελπίζω μάλιστα πως ενόψει των δημοτικών εκλογών, η κυβέρνηση θα ανακοινώσει λίαν συντόμως τις προθέσεις της, σεβόμενη τις δεσμεύσεις της και τους παλιότερους αγώνες της (όντας αντιπολίτευση) υπέρ της σταδιακής κατάργησης του λιγνίτη και κατά της εκμετάλλευσης νέων λιγνιτικών πεδίων.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στο ένθετο «Δαίμων της Οικολογίας» της Εφημερίδας «Η ΑΥΓΗ», 5 Σεπτεμβρίου 2010, σ. 21.